

İklim haberciliği ders notları

Hazırlayan: Özgür Gürbüz

* İklim haberciliği nedir? Neden önemlidir?

Bir krize dönüşen iklim değişikliği, hiç tartışmasız dünyanın karşılaştığı en büyük ekolojik sorunlardan biri. Dünyanın ortalama yüzey sıcaklığındaki artışın 1,5 dereceyi bulması halinde yaşam üzerinde ciddi bir yıkıcı etkisi olacak. Yapılan araştırmalar dünyadaki ortalama kuraklık süresinin 2 ay daha uzayacağı, yağışların yoğunluğunun yüzde 2 oranında artacağı, yüzyılın sonuna kadar deniz seviyesindeki artışın 48 cm (28 ila 82 arası) olacağı ve sıcak günlerin sayısının yüzde 16 oranında artacağı gibi birçok uyarıyla dolu. Bunların sonucunda birçok türün yok olması veya tükenme tehdiyle karşı karşıya kalması, tarımsal üretimin etkilenmesi, binlerce insanın göç etmek zorunda kalması, sıcak hava dalgaları nedeniyle yine binlerce insanın hayatını kaybetme riski iklim krizinin sonuçlarından sadece birkaçı.

İklim haberciliği de denilen gazetecilik aslında iklim krizinin etkilediği her alandaki gelişmeleri haberleştirmektir. Krizin yol açacağı sonuçları içeren senaryolardan, krizin kendisi ve krizden çıkışın yolları da bu haberlere dahildir. Krizin geldiği şu noktada çözüme dair örneklerin ve önerilerin ayrı bir önem taşıdığını da belirtmek gerek. İklim haberciliği gibi bir isimle anılabilir ama aslında yapılan iş uzmanlık gerektiren bir gazetecilik faaliyetidir. Bu yüzden, iklim konularında uzmanlaşmış bir çevre gazeteciliğinden de bahsedebiliriz.

* İklim haberciliğinin kapsamı nedir?

İklim haberleri, yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığım, iklim krizi kaynaklı tüm konuları kapsar ancak bu konuların iklim krizini dikkate alan bir bakış açısıyla haberleştirilmeleri gerekir. Yeni kurulan bir termik santrali yatırım haberi şeklinde de verebilirsiniz, seragazi emisyonlarını artıracak yeni bir faaliyet şeklinde de...

İklim krizinin etkilediği alanlar sağlıktan ekonomiye, çevreden uluslararası ilişkilere kadar geniş bir yelpazede yer alıyor. Bu yüzden de bilimsel verilerden yararlanarak bu alanlardaki haber konuları içinde iklimin

etkisini net bir şekilde gösterebildiğimiz tüm gelişmeler iklim konusunda çalışmak isteyen gazetecilerin çalışma konusu olabilir. Bu bakış açısıyla her gazetecinin her haberi yapacağı da söylenebilir ve bir karmaşa doğurabilir. Dikkat edilmesi gereken, haberin ortaya çıkış nedeninde iklimin etkisi olmalı. İklim nedeniyle göç etmek zorunda kalan mülteciler, kömür şirketlerine karşı açılmış bir dava insan hakları ve adliye gibi başka uzmanlık alanlarına girse de, iklim haberi peşinde koşan gazetecilerin neden sonuç bağıını daha iyi koyacağını düşünebiliriz. Bu haberin iklim krizine karşı kitleleri harekete geçirmeye yol açacak şekilde verilmesi konusunda, uzman bir gazetecinin elinden çıkması halinde daha etkin olacağını da göz önünde bulundurmalıyız.

Bir iklim haberinin iklim kriziyle bağı ve nasıl işlendiği, çoğu zaman bir iklim haberi olup olmadığını belirleyen önemli faktörler olarak karşımıza çıkıyor. Örneğin, İstanbul Havalimanı'nın tahrip ettiği doğal alanları anlatan bir çevre haberi, yeni havalimanı nedeniyle artan uçak trafiğinin neden olacağı emisyon miktarını ön plana çıkararak bir iklim haberine dönüşebilir.

*** İklim haberciliğine neden ihtiyaç duyuyoruz?**

Gazeteciliğin özünde kamu yararı var. Haber yapmamızın en önemli nedeni, kamuyu yani halkı korumak. Çevre gazeteciliğinde bu kavramı biraz daha genişletip, kamunun yerine yaşamı koyabiliriz. İklim haberlerine de bu bakış açısıyla yaklaşmak önemli. Haberlerimize duyduğumuz ihtiyaçtan yaşamın korunmasının gerekliliğidir. İnsan dahil onlarca türü tehdit eden ve insan eliyle yaratılmış bir krizin haberleştirilmesi sorunun çözümü için olmazsa olmazdır.

İşin ana fikri bu olsa da haberin detaylarında, krizi durduracak siyasi ve ekonomik adımların yer alması ciddi bir fark yaratabilir. İklim haberciliğine ihtiyaç duymamızın bir nedeni de durumun aciliyeti. İçinde bulunduğumuz durum, ortalama sıcaklık artışını 1,5 derecenin altında tutmak için önümüzdeki 9 yıl içinde karbondioksit emisyonlarını yüzde 45 oranında azaltmamız gerekiyor. 2050 yılında ise dünyada karbon nötr bir ekonomik sistemi oturtmalıyız. Bu da başta enerji sektörü olmak üzere ciddi bir dönüşümün ivedilikle gerçekleştirilmesi demek.

*** İklim haberleri yapılırken nelere dikkat edilmelidir?**

İklim krizi özelinde uzmanlaşmak önce temel bir çevre/ekoloji bilgisi gerektirir. Ardından da iklim, enerji ve uluslararası müzakerelerle ilgili kavramları öğrenmekte fayda var. Seragazları, iklim değişikliğinin nedeni, etkileri ve başta enerji olmak üzere tüm sektörlerde sorun ve çözüm için önerilen temel fikirlerin bilinmesi sizi haber kaynaklarınızla konuşurken bir adım öne çıkarır. İklim inkarcılarına karşı koruma sağlar ve bir süre sonra karışık görünen kavramları basitleştirerek anlatmanıza yarar. Herkesin bildiğini düşündüğümüz terimleri daha net bir şekilde belirterek çözüme destek olmaya da başlarsınız. Fosil yakıtlar deyip geçmek yerine, parantez açıp (petrol, kömür ve doğalgaz) yazarsanız, okuyucunuz krizin sorumluları ve hayatı arasında daha rahat bir ilişki kuracaktır. Basit bir fark ama haberinizi daha faydalı hale getirir.

İklimle ilgili terimler karmaşık gelebilir. Aslında, bir alanda uzmanlaşmak isteyen her gazetecinin göze aldığı bir çalışmadan farklı değil. Hukuk ya da sağlık terimleri daha kolay mı sanıyorsunuz? İklim krizi gıdadan enerjiye, uluslararası ilişkilerden yaban hayata kadar farklı alanlara dokunduğu için ev ödevimizin biraz daha çok olduğunu kabul edelim ama korkmayalım.

*** Türkiye ve dünyada iklim haberciliği nasıl yapılıyor?**

İklim konusunu ele alan farklı ülkelerdeki haberleri kıyaslamak çok kolay değil. Bir petrol üreticisi ülkede bu haberler petrole odaklanırken, bazı ülkelerde ticaret veya ulaşım öne plana çıkabilir. Teknoloji kullanmada da farklılıklar görüldüğü söylenebilir.

Genelleme yapmadan okuduğum haber örneklerinden yola çıkarak bir değerlendirme yapmam belki mümkün olabilir. İklim krizini kendisine dert edinmiş, ülke siyasetinde etkin konulardan

birine dönüşmüş ülkelerde daha detaylı iklim haberlerine rastladığımızı, siyasetle ilgili iklim haberlerinin çokça yapıldığını, veri kullanımının daha yaygın olduğunu söyleyebilirim. Türkiye'deki iklim haberlerinin içeriklerinin yurt dışına kıyasla genele odaklandığını, detaylara inmediğini ve felaket haberlerinin son yıllarda sayıları azalsa da rağbet gördüğünü düşünüyorum.

İklim değişikliğinin son felaketi: Venezuela'daki son buzul da eriyor

Güney Amerika ülkesi Venezuela'da en yüksek ikinci zirve olarak bilinen Humboldt Zirvesindeki son buzul kütlesi **küresel ısınma** nedeniyle hızla eriyor.

El Nacional internet sitesinin haberine göre, Venezuelalı araştırmacılar, ülkenin kuzeybatısındaki Sierra Nevada de Merida Dağı'nın zirvesinde yer alan Humboldt Zirvesindeki son buzulun erimeğe üzere olduğunu bildirdi.

Araştırmacıların Mayıs 2019 ile Ekim 2020'de iklim değişikliğinin etkilerini belgelemek amacıyla topladıkları kayıtlara göre, Humboldt Zirvesindeki son buz kütlesinin tamamen erimesine çok az süre kaldı.

İklim krizinin yerelleştirilmesinde ve ilgili sektörlerle eşleştirilmesinde hâlâ sorunlar yaşanıyor. Bireylerin haberlerle kurduğu bağ daha çok “korkma, kendini güçsüz hissetme” şeklinde oluyor. Bu yurt dışındaki haberlerde de sıkça gördüğümüz bir sorun. İklim krizinin bir bilim kurgu film gibi algılanması ya da krizin çözümünden çok sorunun büyüklüğüne odaklanması insanları harekete geçme konusunda güçsüz hissettiriyor.

Dünyada ve Türkiye'deki haberlerde, bağımsız medya kuruluşları hariç, şirketlerin ve reklam verenlerin baskısı da hissedilebiliyor. Siyasetin medya üzerinde baskı kurduğu ülkelerde de iklim haberleri sansürlenme sorunu yaşıyor.

Türkiye'ye özgün sorunlar arasında iklim/çevre haberlerinin bir alt gündem maddesi gibi görülmesi de var. Editoryal kapasite yetersizliğinden de kaynaklanan bu sorun çoğu zaman önemli iklim haberlerinin arka planda kalmasına neden oluyor. Yurt dışında olduğu gibi zamanla bu sorunun azalacağını ve iklim/çevre haberlerinin diğer haberlerle aynı değerlendirme sürecinden geçeceğini düşünüyorum.